

Святоцька В.О.

*адвокат, заступник голови Комітету з підвищення
професійної кваліфікації Національної асоціації адвокатів України,
кандидат юридичних наук*

МІЖНАРОДНІ ТА ЄВРОПЕЙСЬКІ СТАНДАРТИ АДВОКАТУРИ: НАЦІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ

Процеси всевітньої глобалізації зумовлюють необхідність зміни орієнтирів та концептуальних підходів. Україна, яка бере активну участь у глобалізаційних процесах, коригує свою правову політику відповідно до правової політики інших держав. Це відбувається шляхом проведення судово-правової реформи, яка здійснюється з урахуванням міжнародного та європейського досвіду. Вітчизняна правова система приводиться у відповідність до правових стандартів міжнародного та регіонального рівнів, що дедалі більше підштовхує Україну орієнтуватися на міжнародні та регіональні (європейські) правові стандарти, які, у свою чергу, слугують еталонами, загальновизнаними та уніфікованими зразками. Такі вказівники є дуже важливими для України, адже передбачають як вплив міжнародних орієнтирів на вітчизняну правову систему, так і навпаки – української правової системи на світові юридичні процеси [1].

Запровадження міжнародних та європейських правових стандартів у вітчизняну правову систему є необхідністю і на шляху євроінтеграції нашої держави. Орієнтація на «якісні» міжнародно-правові стандарти є одним із чинників вдосконалення правової системи України. При цьому світоглядними орієнтирами є міжнародні стандарти прав і свобод людини та їх захисту.

Орієнтація на міжнародні стандарти прав людини та їх захисту є запорукою повноцінної реалізації низки правових реформ, які відбуваються в Україні впродовж останніх років. Безумовно, успішність таких реформ можлива лише за умови орієнтації на загальновизнані міжнародно-правові стандарти [2].

На сьогодні дотримання міжнародних та європейських стандартів є зобов'язанням України перед ООН, Радою Європи та Європейським Союзом. Адаптація національного законодавства до міжнародного та імплементація міжнародно-юридичних стандартів у внутрішньодержавну практику є способами виконання цих зобов'язань. Такі зобов'язання задекларовані низкою документів.

По-перше, Україна, будучи стороною майже всіх основних міжнародно-правових документів ООН з прав людини та членом Ради ООН з прав людини, задекларувала відданість нашої держави основоположним принципам, закріпленим у Всесвітній декларації прав людини, та визнала необхідність

адаптації норм і стандартів у сфері захисту прав людини до європейських у світлі обраного курсу України на євроінтеграцію.

По-друге, Україна підписала Угоду про асоціацію з Європейським Союзом, якою ще раз визнала важливість адаптації національного законодавства до законодавства ЄС, в тому числі у сфері прав людини та їх захисту, поступово досягаючи сумісності з правом (*acquis*) і стандартами ЄС[3].

Варто згадати і про регламентовані законодавцем засади державної політики. Так, ч. 3 розділу II Зasad державної політики України в галузі прав людини, затверджених Постановою Верховної Ради України від 17 червня 1999 р., одним із головних напрямів державної політики в галузі прав людини та реалізації їх захисту визначено приведення законодавства України у відповідність до універсальних стандартів прав людини ООН та Ради Європи. У Законі України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» від 01.07.2010 р. взагалі визначено пріоритет загальновизнаних норм і принципів міжнародного права перед нормами і принципами національного права [4].

Про слідування загальним міжнародно-правовим та стандартам Європейського Союзу у сфері захисту прав людини, а також реформування центрального правозахисного інституту – адвокатури, згідно цих стандартів йдеться у Плані дій, прийнятого Радою з питань судової реформи для виконання Стратегії реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015–2020 рр. (протокол засідання від 17 березня 2015 р. № 4) [5].

Таким чином, міжнародно-правові стандарти, які закріплені у міжнародно-правових актах та прийняті на універсальному (на рівні ООН та мають глобальний характер) та регіональному рівнях (на рівні головних міжнародних регіональних об'єднань – Європейського Союзу та Ради Європи) слугують правовими стандартами для України, а також зразками для формування внутрішньодержавних норм, зокрема, у сфері прав людини та їх захисту, а отже, стосуються адвокатури.

Зрозуміло, що повноцінна реалізація окреслених напрямів правової політики, яка передбачає прийняття на основі міжнародного та європейського права внутрішньодержавних правових актів, не можлива без залучення адвокатури.

Так, на шляху реалізації зобов'язань України перед Радою Європи та Європейським Союзом стало запровадження ряду законодавчих реформ щодо організації та діяльності адвокатури. Реформування національного законодавства якраз передбачає гармонізацію стандартів та заміщення внутрішньодержавних стандартів на європейські. «Містком» такого заміщення є укладення або приєднання до міжнародних договорів між Україною і Європейським Союзом та Радою Європи.

Під міжнародними стандартами адвокатури слід розуміти загально визнані світовою спільнотою оптимальні зразки організації та здійснення адвокатської діяльності, що відображають найвищі досягнення у цій сфері, які сформувалися під впливом певних історичних подій та закріплені у ряді міжнародних актів. Джерелами вказаних стандартів є міжнародні акти та договори (міжнародні угоди, конвенції, пакти), які враховують всесвітній досвід та втілюють сучасні потреби і тенденції розвитку адвокатури. Для України є не лише зразками, а й нормативними приписами [6].

Звертаючись до питань регіональних стандартів адвокатури, які прийнято називати європейськими стандартами (формуються в межах європейського права, складовими якого є право Європейського Союзу та Ради Європи), маємо на увазі ухвалені в рамках ЄС та Ради Європи уніфіковані зразки організації та здійснення адвокатської діяльності, що відображають цінності та ідеї, загальноприйняті в європейському правовому просторі.

Міжнародні та європейські стандарти адвокатури тісно пов'язані з національними (внутрішньодержавними) стандартами.

Визначення національних стандартів адвокатури можна сформулювати як прийняті уповноваженими державними органами або органами адвокатського самоврядування еталони в галузі організації та здійснення професійної адвокатської діяльності, що ґрунтуються на міжнародних та регіональних стандартах у цій сфері, а також на внутрішньодержавних особливостях, традиціях і звичаях упорядкування та ведення цього правничого фаху.

Зобов'язання України перед такими організаціями, як ООН, Рада Європи та Європейський Союзом, як зазначено вище, виконується в процесі імплементації, а реалізація міжнародно-правових стандартів прав людини та їх захисту у внутрішньодержавну практику відбувається шляхом здійснення імплементації.

Сьогодні Україна стоїть на шляху розвитку і втілення нової національної правової ментальності через впровадження міжнародних та європейських стандартів, оптимальних загальновизнаних міжнародною спільнотою зразків поведінки в різних сферах правового життя.

У той же час, як влучно зазначає Вільям Батлер, запровадження і дотримання європейських стандартів може прирівнюватись до одностороннього бажання України, оскільки законодавство ЄС не поширюється на країни, які не є його членами, а Україна не є такою. У цьому випадку виконання вимог міжнародно-правових актів, а також законодавчих актів ЄС, які носять рекомендаційний (директиви, регламенти ЄС та ін.) або обов'язковий характер (міжнародні договори) якраз і можна вважати евфемізмами (синонімами) термінів «європейський стандарт» та «міжнародний стандарт» [9].

Попри це, існують певні застереження щодо повної довіри та тотальної імплементації міжнародних та європейських стандартів у національну правову систему, адже, як завжди, існує дві сторони медалі!

Підсумовуючи, зазначимо наступне.

Не зважаючи на те, що міжнародні стандарти адвокатури є загальновизнаними світовою спільнотою оптимальними та універсальними зразками формування і функціонування адвокатури, а європейські – уніфікованими зразками, іноді їх якість є значно нижчою за національні стандарти.

Стандарти, незалежно від того, на якому рівні приймаються – міжнародному, регіональному чи національному, повинні бути якісними вказівниками як для законотворця, так і для суб'єктів застосування цих стандартів. Ось чому повний орієнтир та міжнародні та європейські стандарти іноді може бути зайвим.

Стандарти повинні запроваджуватися тоді, коли приносять користь державі і суспільству.

Застосування міжнародних правових стандартів у вітчизняній правовій системі повинно відбуватися після фіксації міжнародного стандарту у міжнародно-правових нормах, в незалежності їх обов'язкового чи рекомендаційного характеру, після застосування стандарту міжнародними судовими або арбітражними органами, а також після визнання та розтлумачення стандарту у наукових міжнародних працях [10].

Список використаної літератури:

1. Шемшученко Ю. Проблеми застосування міжнародних стандартів у правовій системі України/ Під заг.ред. Є.Б. Кубка – К.:ПрАТ «Юридична практика». 2013. – 608 с. С.23-29.
2. Шемшученко Ю. Проблеми застосування міжнародних стандартів у правовій системі України/ Під заг.ред. Є.Б. Кубка – К.:ПрАТ «Юридична практика». 2013. – 608 с. С.23-29.
3. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони:https://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/984_011
4. Про засади внутрішньої і зовнішньої політики. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2411-17>
5. Стратегія реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015–2020 роки, схвалена Указом Президента України від 20.05.2015р. №276/2015.URL:<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/276/2015>
6. Святоцька В.О. Стандарти організації та професійної діяльності адвокатури: порівняльноправове дослідження:монографія/ В.О.Святоцька.К.:ІнЮре,2019.480с.

7. Батлер В. Проблеми застосування міжнародних стандартів у правовій системі України/ Під заг.ред. Є.Б. Кубка – К.:ПрАТ «Юридична практика». 2013. – 608 с. С.47-53

8. Є. Кубко. Проблеми застосування міжнародних стандартів у правовій системі України/ Під заг.ред. Є.Б. Кубка – К.:ПрАТ «Юридична практика». 2013. – 608 с. СС.61-70.

Козлов О.О.

*адвокат, Заступник голови Ради адвокатів Одеської області,
голова Комітету захисту професійних прав адвокатів та реалізації
гарантій адвокатської діяльності Ради адвокатів Одеської області,
аспірант кафедри організації судових, правоохоронних органів та
адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія»*

**ЗМІНИ ПОРЯДКУ ПОВІДОМЛЕННЯ АДВОКАТІВ ПРО ПІДОЗРУ
В СВІТЛІ РЕАЛІЗАЦІЙ ГАРАНТІЙ АДВОКАТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

З моменту прийняття 24 серпня 1991 року Акту проголошення незалежності України в нашій державі було взято курс на на розбудову адвокатури як незалежної інституції. Згодом питання організації і функціонування адвокатури були суттєво розвинуті в нині чинному Законі України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» від 5 липня 2012 року. Важливою позитивною рисою вітчизняного законодавства про адвокатуру та адвокатську діяльність є визначення на законодавчому рівні не лише прав та обов'язків адвокатів, але й закріплення гарантій адвокатської діяльності. Водночас слід констатувати, що в процесі практичного втілення в життя законодавчих приписів щодо забезпечення гарантій діяльності адвокатів виникають значні труднощі, які іноді пов'язані з неоднозначним тлумаченням положень законодавства з боку правоохоронців.

Відповідно до п. 1 ст. 1 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» адвокатом є фізична особа, яка здійснює адвокатську діяльність на підставах та в порядку, що передбачені Законом.

Статтею 23 Закону визначені гарантії адвокатської діяльності, а статтею 481 Кримінального процесуального кодексу України визначені особливості повідомлення адвоката про підозру, які полягають в тому, що це може бути зроблено Генеральним прокурором, його заступником, керівником регіональної прокуратури в межах його повноважень (п. 1 ч. 1 ст. 481 КПК України). Вважається, що такий ускладнений порядок повідомлення адвоката про підозру є однією з гарантій адвокатської діяльності. Водночас на практиці при застосуванні цієї норми виникають труднощі. Зокрема,